

УДК 346.9

Маслянюк Оксана Анатоліївна

*студентка магістратури юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

СІНГАПУРСЬКА КОНВЕНЦІЯ ПРО МЕДІАЦІЮ: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. В межах даної статті здійснено теоретико – правовий аналіз положень Конвенції ООН про міжнародні мирові угоди, що були укладені в результаті медіації. Сформульовано пропозиції по вдосконаленню вітчизняного законодавства, з метою приведення його у відповідність до положень Конвенції.

Ключові слова: Сінгапурська конвенція, медіація, альтернативне врегулювання спорів, мирова угода, комерційний спір.

Постановка проблеми. Процедури альтернативного вирішення спорів (ADR - Alternative Dispute Resolution) відіграють важливу роль в наданні заінтересованим сторонам допомоги при виникненні конфлікту. Це є особливо актуальним в комерційному секторі, оскільки надає сторонам можливість врегулювати спір без звернення до суду, яке в більшості випадків є формалізованим, вартісним та довготривалим, що в свою чергу неефективно для ведення бізнесу.

На даний момент, одним з найпоширеніших способів альтернативного врегулювання спорів в сфері міжнародної торгівлі є арбітраж. Однак, аналізуючи процедуру арбітражного розгляду, не можна не зазначити, що і такий механізм врегулювання спорів не є досконалим, містить певні

недоліки та суперечності. Такі обставини змушують учасників спору з особливою увагою обирати шлях врегулювання конфлікту.

В зв'язку з такими передумовами, медіація, як один з альтернативних способів вирішення спорів, почала широко використовуватись у процесі вирішення комерційних спорів. Адже, загальновідомим факт того, що в порівнянні з судовим чи арбітражним розглядом медіація надає сторонам можливість економії фінансових та часових витрат, конфіденційності, збереження дружніх відносин між сторонами спору тощо.

До цього моменту, найбільш поширеною проблемою при врегулюванні спору за допомогою медіації була відсутність ефективних механізмів забезпечення реалізації домовленостей, досягнутих за результатами неогоціації. Так, в силу обставин, угода, досягнута за результатами медіації може залишитися невиконаною через як об'єктивні чинники (істотні зміни у матеріальному становищі, зміни у законодавстві, невстановлення умов та порядку виконання зобов'язань у мировій угоді тощо) так і суб'єктивні чинники (зміна бачення сторони щодо вирішення спору). За таких умов звернення до суду може стати невідворотним, а процедура медіації стане лише марнуванням часу, фінансових та інших ресурсів [1, с. 16].

В зв'язку з такими передумовами, прийняття Конвенції ООН про міжнародні мирові угоди, що були укладені в результаті медіації (надалі – «Конвенція»), яка закріплює механізм виконання рішення, досягнутого за результатами процедури медіації, стає особливо актуальною подією для міжнародної спільноти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі питання альтернативного врегулювання спорів, в тому числі господарських були об'єктом дослідження як вітчизняних так і зарубіжних науковців, зокрема О. Беяневича, Ю. Притики, Я. Любченка, О. Гончаренка, А. Овчарова, Л. Мазіна, Е. Чуа, Т. Шнабеля та інших.

В той же час, зважаючи на відносно недавнє прийняття Конвенції, процедура врегулювання комерційних спорів у порядку визначеному такою, не зазнала достатньо широкого висвітлення у вітчизняних наукових дослідженнях.

Виклад основного матеріалу. Визначальною подією в історії розвитку міжнародної бізнес - медіації стало підписання Конвенції, покликаної полегшити визнання та забезпечення виконання угоди за результатами медіації, більш відомої як Сінгапурської конвенції про медіацію [6, с. 1-6]. Вона стала результатом діяльності робочої групи Комісії ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) і була прийнята 73-ю Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй від 20 грудня 2018 року. Україна стала однією з 46 країн - учасників, які її підписали.

З огляду на світовий досвід, угоди, які досягаються за результатами медіації, не мають проблем з виконанням, оскільки орієнтовані на інтереси сторін, а сторони добровільно приймають рішення. Однак, зважаючи на транскордонний характер багатьох комерційних спорів та структурну складність виконання угод, не можна не погодитись з Деборою Масуччі, яка вказує на те, що саме відсутність механізму виконання рішень міжнародних комерційних спорів стало однією з головних передумов створення Конвенції [3].

Так, прийняття Конвенції поліпшує шлях виконання таких рішень в інших країнах, що робить процес медіації в комерційних спорах зручним і швидким та стає більш пристосованим для потреб бізнесу. До того ж, вважаємо, що підписання Україною Конвенції покликано стати одним з потужних поштовхів для підвищення авторитету та довіри до процесу медіації як альтернативного засобу врегулювання спорів поряд із судом та арбітражем.

Наявність механізму примусового виконання угоди, укладеної за підсумками медіації є також позитивним чинником для заохочення

інвесторів до ведення бізнесу на території України, адже таким чином, у разі виникнення комерційних спорів, для них створюватимуться додаткові гарантії, що така мирова угода не буде, в силу суб'єктивних та об'єктивних причин, так і не реалізованою.

За своїм цільовим призначенням Конвенція дещо нагадує Нью – Йоркську конвенцію від 10 червня 1958 року, яка застосовується при визнанні та виконанні іноземних арбітражних рішень, зокрема містить положення що регулюють сферу застосування, загальні принципи, підстави для відмови в наданні допомоги, застереження та інші важливі умови, що мають місце у тексті Конвенції, які ми розглянемо згодом.

Серед особливостей процедури врегулювання комерційних спорів за допомогою медіації передбачених Конвенцією можемо виокремити, зокрема:

1. Тлумачення терміна «медіація». Згідно з пунктом 3 статті 2 Конвенції медіація визначається як процес, у якому сторони намагаються досягти мирного вирішення їх спору за допомогою третьої особи чи осіб (медіатора), який (які) не має повноважень приписувати сторонам вирішення спору.

Характеризуючи дане визначення, можемо сказати, що воно є досить загальним, не містить ніяких конкретизуючих ознак. Примітним є також те, що автори тексту Конвенції уникнули визначення принципів медіації (конфіденційності, неупередженості та нейтральності медіатора; добровільності чи самовизначення сторін медіації тощо).

2. Сфера застосування. Згідно зі статтею 1 Конвенції вона застосовується до угод, досягнутих за результатом медіації, та укладених в письмовій формі сторонами з метою врегулювання комерційного спору (надалі - «мирна угода»), які на момент їх укладення є міжнародними, оскільки: (а) комерційні підприємства щонайменше, двох сторін мирової угоди знаходяться у різних державах; або (б) держава, в якій знаходяться

комерційні підприємства сторін мирової угоди є відмінною від: (i) держави, в якій виконується істотна частина зобов'язань згідно з мировою угодою; або (ii) держави, з якою найбільш тісно пов'язаний предмет мирової угоди.

До речі, поняття «комерційного спору» в Конвенції не розкривається, однак передбачається виняток щодо застосування мирових угод: (а) укладених для врегулювання спорів, що виникають з домовленостей, досягнутих однією зі сторін в особистих, сімейних або домашніх цілях; (б) що стосуються сімейного, спадкового або трудового законодавства.

3. Вимоги до мирової угоди. Частина 1 статті 4 Конвенції містить перелік умов, які повинні бути дотримані в мировій угоді стороною, що виявила бажання на врегулювання спору за допомогою медіації, до моменту її звернення до компетентного органу учасника Конвенції, уповноваженого на виконання мирової угоди (надалі – «компетентного органу»). До таких умов відносяться вимоги про те, що: (а) мирова угода повинна бути підписаною сторонами; та (б) сторона повинна надати докази того, що така мирова угода дійсно була результатом посередництва.

Передбачається множинність варіантів доказів, які сторона може надати на підтвердження добровільності прийняття мирової угоди, включаючи наявність підпису медіатора на такій угоді, документу з підписом медіатора з вказівкою на те, що при врегулюванні спору сторони використовували процедуру медіації, підтвердження від установи, що адмініструвала процес медіації, а за відсутності таких – будь – який інший доказ, що є прийнятним для компетентного органу.

Спірною, на нашу думку, є вимога щодо підпису медіатора на мировій угоді, адже дуже часто медіатори свідомо відмовляються підписувати таку. Більшість американських медіаторів дотримуються практики, що відповідно до умов мирової угоди, вони не можуть бути викликані до суду у якості свідків, з огляду на дотримання принципу конфіденційності медіації [4].

4. Відмова компетентного органу від виконання мирової угоди. Слід зазначити, що деякі з підстав, передбачених Конвенцією в основному нагадують ті, що містяться в Нью – Йоркській конвенції, про яку ми вже згадували вище. Так, відповідно до статті 5 Конвенції встановлюється, що компетентний орган може відмовити в наданні допомоги за проханням сторони, тільки в тому випадку, якщо сторона – опонент надасть компетентному органу докази того, що

- сторона мирової угоди виявилася недієздатною;
- надання допомоги буде суперечити державній політиці; і
- предмет спору не може бути врегульований шляхом посередництва.

Інші підстави для відмови у наданні допомоги є більш конкретизованими, мають пряме відношення до самої переговорної процедури та стосуються порушень: допущених при укладені мирової угоди, які вплинули на нікчемність, недійсність такої, її неостаточність або незрозумілість; допущених медіатором при проведенні переговорної процедури, зокрема порушення стандартів медіації, не розкриття своєї неупередженості та незалежності, як ключових принципів поведінки медіатора, якщо такі обставини, при прийнятті мирової угоди, суттєво вплинули на позицію однієї зі сторін.

Дискусійною є можливість реалізації такої підстави як допущення медіатором при проведенні переговорної процедури порушень стандартів медіації. Адже Конвенцією не передбачено які саме стандарти слід застосовувати до медіатора та процедури медіації, які дії становитимуть порушення медіатором вимог, хто може бути свідком вірогідного порушення вимог, та чи можна викликати медіатора для надання пояснень стосовно дотримання вимог та стандартів медіації [5, с.5].

Водночас, значне розширення підстав для відмови у виконанні мирової угоди, може стати передумовою для їх широкого тлумачення та можливого зловживання з боку сторін.

Так, однією з підстав для відмови, при застосуванні якої сторони зможуть вдаватись до зловживань є підстава щодо невідповідності надання допомоги у виконанні мирової угоди умовам такої угоди. У випадку такої суперечності, сторони можуть відмовитись від подальшого виконання мирової угоди, укладеної за результатами медіації [6, с.30]. А це в свою чергу, надасть обізнаним у положеннях Конвенції сторонам, можливості для уникнення від виконання.

5. Застереження. Кінцевою відмітною особливістю Конвенції є можливість країни – учасника Конвенції заявити про те, що: (а) положення Конвенції будуть застосовуватись лише в тій мірі, в якій сторони мирової угоди погодились її застосування, (б) положення Конвенції не будуть застосовуватись до мирової угоди, стороною якої є така країна – учасник або будь – яка урядова установа, або ж особа, яка діє від імені такої урядової установи.

Не зважаючи на змістовність та повноту змісту Конвенції, саме лише її прийняття, безсумнівно, не є остаточним кроком на шляху до її застосування з боку країн – учасників. Одною з основних перепон, з якими стикнуться країни – учасники Конвенції, - необхідність, за відсутності такого, прийняття внутрішнього законодавства, яким буде регулюватись процедура медіації як альтернативного способу врегулювання спорів.

Відтак, для тих держав, в яких на національному дана сфера не передбачена взагалі, ставиться виклик до розробки і впровадження положень такого законодавства. Водночас, виклики покладаються й для держав, де процедура альтернативного врегулювання спорів передбачена законодавством, в частині імплементації та ратифікації положень Конвенції.

Слід звернути увагу на те, що підписання Україною Конвенції не тільки створює можливості для закріплення механізму виконання мирових угод, а й ставить певні виклики перед нашою державою. Відповідно до Закону України «Про міжнародні договори України» від 05.06.2004 р., така Конвенція має бути ратифікована Україною.

Водночас, серед першочергових заходів, які мають бути вжиті з метою імплементації положень Конвенції до правових та соціальних передумов, можемо виділити:

- 1) Розробка змін для чинного законодавства та прийняття Закону України «Про медіацію», який буде передбачати поняття, ознаки та особливості процедури медіації, категорії спорів, для яких можливим буде застосування такого альтернативного способу врегулювання спорів, закономірності виконання угод, укладених за результатами медіації тощо;
- 2) Встановлення єдиних стандартів медіації, дотримання яких буде обов'язковим при проведенні примирних процедур;
- 3) Визначення компетентного органу, що здійснюватиме прийняття мирових угод за результатами медіації, його повноваження та ступінь впливу у цій сфері;
- 4) Забезпечення умов для належної кваліфікації медіаторів, їх обізнаності щодо правил і принципів процесу медіації, передбачених Конвенцією, для належного виконання мирових угод.

Висновки. З огляду на добровільність, швидкість, конфіденційність розгляду спору, рівність сторін при вирішенні конфлікту, загальновідомим є факт ефективності застосування процедури медіації як альтернативного способу врегулювання спорів. Однак, відсутність механізму виконання угод, досягнутих за результатами переговорного процесу, до теперішнього моменту, було перешкодою для широкого застосування медіації, особливо в комерційній сфері.

Так, прийняття Конвенції, безсумнівно, стало значним кроком на шляху до забезпечення виконання угод, досягнутих за результатами медіації. Так, підписання Конвенції підвищує авторитет та довіру до процесу медіації як альтернативи суду чи арбітражу, а бізнес отримує зручний та швидкий механізм врегулювання транскордонних спорів.

Однак, потрібно зважати на те, що самого лише прийняття Конвенції не достатньо, адже успіх її застосування значною мірою залежатиме від того, наскільки Конвенція буде прийнята і ратифікована державами – учасниками.

Література

1. Мазаракі Н. А. Виконання угоди, укладеної за результатами медіації. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. [URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2018/6.pdf](http://apnl.dnu.in.ua/1_2018/6.pdf)
2. Chua E. (2019) The Singapore Convention on Mediation—A Brighter Future for Asian Dispute Resolution. *Asian Journal of International Law*, 1-11 doi:10.1017/s2044251318000309
3. Interview with Deborah Masucci about the Singapore Convention (<https://www.imimmediation.org/2019/06/12/interview-with-deborah-masucci-about-the-singapore-convention/>)
4. Peter Philips. Concerns on the New Singapore Convention. URL:<https://www.mediate.com/articles/phillips-concerns-singapore.cfm>
5. Timothy Schnabel, 'The Singapore Convention on Mediation: A Framework for the Cross-Border Recognition and Enforcement of Mediated Settlements', (2019) 19(1) *Pepperdine Dispute Resolution Law Journal* 19(1) 42.
6. United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation ([http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionessions/51st session/Annex_I.pdf](http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionessions/51st_session/Annex_I.pdf)).